

TÔØ SÖÙC KHOÛE COÂNG COÄNG

Vieâm gan A

Massachusetts Department of Public Health, 305 South Street, Jamaica Plain, MA 02130

Vieâm gan laø gi?

Vieâm gan laø baát kyø loaïi söng (moät phaûn öùng bao goàm söng vaø ñau) gan naøo. Vieâm gan do nhieàu thòù bao goàm sieâu vi (moät loaïi maàm beanh), ma tuùy, hoùa chaát vaø rööiu gaây ra. Vaøo thôøi ñieäm naøy, coù naêm loaïi sieâu vi aûnh hööung ñeán gan. Taïi Hoa Kyø, caùc loaïi vieâm gan sieâu vi phoå bieán nhaát laø vieâm gan A, vieâm gan B vaø vieâm gan C. Nhööng sieâu vi naøy ñeàu raát khaùc nhau, nhöng taát caû ñeàu deä laây nhieäm vaø coù theå gaây ra nhööng triëäu chöùng tööng töi. Chuùng khaùc nhau ôû caùch laây nhieäm, thôøi gian nhieäm beanh keùo daøi, vaø caùch ñieàu trò. Baùc só chaêm soùc söùc khoûe coù theå thôù maùu cuâa ngöôøi beanh ñeå tim vieâm gan A, B vaø C.

Vieâm gan A laø gi?

Vieâm gan A, luùc trööùc goïi laø “vieâm gan laây nhieäm,” laø beanh gan do sieâu vi vieâm gan A gaây ra. Beanh naøy raát deä laây vaø laây deä daøng töø ngöôøi naøy sang ngöôøi khaùc. Baát cöù ai cuõng coù theå maéc beanh vieâm gan A, nhöng beanh phoå bieán hòn ôû treû em. Beanh naøy hieäm khi gaây cheát ngöôøi vaø khoâng chuyeân sang beanh gan maõn tính (daøi haïn). Moät khi ñaõ maéc beanh vieâm gan A, thi khoâng theå maéc beanh laïi nööa. Coù thuocac chuûng ngöøa ñeå phoøng ngöøa vieâm gan A.

Beanh laây truyeân ra sau?

Sieâu vi vieâm gan A laây truyeân nhieäm töø phaân (theo ñööøng haäu moân-mieäng). Ñieàu naøy coù nghoa laø bò nhieäm beanh do ñoä moät vaät gi bò nhieäm phaân cuâa ngöôøi beanh vaøo mieäng. Beanh thôøøng laây nhieäm khi ngöôøi maéc beanh khoâng caân röüa tay sau khi duøng nhaø veä sinh. Vì lyù do naøy, ngöôøi soáng chung hay giao hôïp vôùi ngöôøi beanh seõ coù nguy cõ maéc beanh raát cao. Sieâu vi cuõng coù theå laây truyeân trong caùc chöông trình chaêm soùc treû nhoû trong doanh nghieäp lieân quan ñeán taõ giaáy vaø thöic phaåm nhö nhaø haøng. Vieâm gan A coù theå laây truyeân khi duøng thôùc aén (nhö toâm cua soø oác coøn soáng hay naáu chöa chín) hoaëc uoáng nööùc bò nhieäm baân. Beanh vieâm gan A cuõng ñaõ boäc phaùt ôû nhööng ngöôøi duøng ma tuùy baát hôïp phaùp. Khoâng gioáng nhö nhööng loaïi sieâu vi vieâm gan khaùc, vieâm gan A raát hieäm khi laây truyeân qua ñööøng maùu.

Caùc triëäu chöùng cuâa beanh laø gi?

Caùc triëäu chöùng cuâa beanh vieâm gan A bao goàm soát, meät moûi, chaùn aên, ñau bao töû, buoàn noân, tieâu chaûy, vaø vaøng da. Daáu hieäu cuâa beanh vaøng da laø vaøng maét vaø da, nööùc tieâu coù maøu saãm. Thanh thieäu nieân vaø ngöôøi lôùn coù theå maéc nhööng triëäu chöùng naøy nhieäu hòn laø treû em. Treû nhoû bò vieâm gan A thôøøng coù triëäu chöùng nheï hoaëc khoâng coù triëäu chöùng gi caû. Caùc triëäu chöùng thôøøng keùo daøi chöa tôùi hai thaùng. Moät vaøi ngöôøi lôùn coù theå caûm thaáy meät moûi cho ñeán 6 thaùng, nhööng raát hieäm.

Caùc triëäu chöùng xuaát hieän luùc naøo?

Caùc triëäu chöùng vieâm gan A, khi xaûy ra, thôøøng xuaát hieän khoâung ba tuaàn tôùi moät thaùng sau khi ñaõ bò nhieäm sieâu vi, nhöng coù theå laø töø 15 ñeán 50 ngaøy.

Vieâm gan A ñööic chaân ñoaùn ra sao?

Vieâm gan A ñööic chaân ñoaùn khi thôû maùu. Thôû maùu seõ cho bieát söi khaùc bieät giööa vieäc nhieäm beanh hieän taiï vaø trong quaù khöù. Cuông coù nhööng loaïi thôû maùu ño xem möùc ñoä hö gan nhieäu nhö theá naøo, nhöng nhööng thôû nghieäm naøy khoâng cho bieát ñieàu gi gaây haïi cho gan.

Nieàu trò vieâm gan A nhö theá naøo?

Khoâng coù ñieàu trò ñaëc bieät naøo cho ngöôøi maéc beanh vieâm gan A. Neân nghæ ngôï vaø uoáng nhieäu chaát loûng. Traùnh uoáng rööïu vaø ma tuùy vì chuùng coù theå gaây haïi nhieäu hòn cho gan.

Laøm sao ñeå phoøng ngöøa vieâm gan A?

Laøm theo chæ daän dööùi ñaây. Neáu thaønh thoùi quen, quyù vò coù theå phoøng ngöøa vieâm gan A—cuõng nhö nhööng beanh khaùc:

- Luoân röüa tay saïch seõ baèng xaø boâng vaø nööùc trööùc khi sôø hay duøng thöùc aên, sau khi sôù duïng caàu tieâu, vaø sau khi thay taõ. Khi khoâng coù xaø boâng vaø nööùc, duøng khaên giaáy meàm coù coàn xaøi moät laân hoaëc binh dieät truong coù gel. Quyù vò coù theå tim mua nhööng thöù naøy ôû phaàn lôùn caùc sieäu thò vaø nhaø thuøác taây.
- Khoâng aên toâm cua soø oác coøn soáng hay naáu chöa chín.
- Luoân röüa saïch traùi caây vaø rau cuû trööùc khi aên.

Ñeå baûo veä daøi haïn, chích ngöøa vieâm gan A laø toát nhaát. Neân chích ngöøa cho taát caû treû nhoû töø 12–23 thaùng tuoái. Nhööng ngöôøi sau ñaây, treû em ñööic hai tuoái hay lôùn hòn coù nguy cô maéc beanh vieâm gan A hay bò bieán chöùng cao:

- Khaùch du haønh ñeán nhööng nôi coù tæ leä vieâm gan A cao.
- Treû em soáng ôû nhööng tieâu bang, quaän vaø coäng ñoàng coù tæ leä vieâm gan A cao.
- Ñaøn oâng quan heä tình duïc vôùi ñaøn oâng.
- Ngöôøi duøng ma tuùy chích hay khoâng chích.
- Ngöôøi bò beanh gan maõn tính, bao goàm vieâm gan C vaø vieâm gan B.
- Ngöôøi bò chaûy maùu hay beanh cuïc maùu.

Immune globulin (Ig) laø loaïi thuøác chích baûo veä ngaén haïn . Thuøác naøy ñööic duøng cho:

- Ngöôøi chöa chích ngöøa vieâm gan A vaø tieáp xuùc vôùi vieâm gan A. Phaûi cho duøng Immune globulin trong voøng hai tuaàn sau khi bò nhieäm sieäu vi vieâm gan A ñeå baûo veä toát nhaát.
- Ngöôøi bò dò öung vôùi thuøác chuûng ngöøa vieâm gan A hay khoâng muoán duøng thuøác naøy, vaø ngöôøi saép ñi ñeán nôi coù tæ leä vieâm gan A cao.

Coù giöùi haïn naøo ñoái vôùi ngöôøi maéc beanh vieâm gan A khoâng?

Coù. Vì vieâm gan A coù theå deä daøng laây truyeàn qua ngöôøi khaùc, neân luaät Massachusetts ñoøi hoûi baùc só phaûi baùo caùo caùc trööøng hôïp maéc beanh vieâm gan A cho hoäi ñoàng söùc khoûe ñòa phööng. Ñeå baûo veä daân chuùng, nhaân vieân trong doanh nghieäp lieân quan ñeán thöïc phaåm, bò vieâm gan A khoâng ñööic laøm vieäc cho ñeán khi hoaøn toaøn heát soát vaø qua heát moät tuaàn keâ töø khi xuaát hieän caùc triëäu chöùng. Ñoàng nghieäp coù theå phaûi chích Ig. Doanh nghieäp lieân quan ñeán thöïc phaåm bao goàm nhaø haøng, cöûa haøng baùnh mì thòt, nhaø beáp beanh vieân vaø nhaø maùy bô söña hay cheá bieán thöùc aên. Yeâu caàu naøy cuõng bao goàm nhaân vieân ôû trööøng hoïc, chööng trình cö daân, nôi giöö treû ban ngaøy vaø cö söû chaêm söùc söùc khoûe cho aên, chaêm söùc mieäng, hay phaùt thuøác.

Coù theå laáy theâm thoång tin ôú ñaåu?

- Baùc só, y taù hay beänh xaù.
- Hoäi ñoàng söùc khoûe ñòa phöông (ghi trong soå danh baï ñieän thaïi döôùi phaàn chaùnh quyéan ñòa phöông).
- Ban Söùc Khoûe Coâng Coäng Massachussets (Massachusetts Department of Public Health, hay MDPH), Phaân Ban Dòch Teã vaø Chích Ngöøa theo soá: (617) 983- 6800 hay soá mieän phí (888) 658-2850, hoaëc treân maïng löôùi MDPH taïi <http://www.mass.gov/dph>.

Vietnamese
October 2006